

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

بررسی و مطالعه ورودی شهر اهر با تاکید بر جداره های شهری با رویکرد جذب گردشگری

فاطمه گوزل زاده^۱، شبنام اکبری نامدار^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری دانشگاه آزاد تبریز
sayannegart@gmail.com

^۲ عضو هیئت علمی معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد تبریز
shabnamnamdar@yahoo.com

چکیده

مبادی ورودی به عنوان یکی از اصلی ترین اجزای ساختار کالبدی و فضایی شهر اهمیت زیادی به لحاظ کالبدی، کارکردی و زیبایی شناسی دارد که علاوه بر شناخت هویت شهر، نقش مهمی در سیما و منظر عمومی شهری ایفا می کند طراحی و مفهوم بخشی به دروازه شهری تاثیر بسزایی در شکل گیری ذهنیت مسافرین هنگام ورود به شهر خواهد داشت و با طراحی درست، مناسب و اصولی، چهره شهری قابل قبول تری در نگاه اول به افراد ارائه می گردد. ورودی به عنوان اولین عرصه از فضاهای شهری، ورود به شهر را خوش آمد می گوید. اما امروزه ورودی شهرهای ایران با نصب یک تابلو در عرصه ای نامشخص معنا می شود و فرد پس از ورود به شهر متوجه آغاز شهر می گردد. ورودی های تمام شهرهای ایران با اقلیم ها و فرهنگ های متفاوت، ساختی شبیه به هم دارند و چه بسا ساختی ندارند. این موضوع به نحوی فراموش شده است که حتی شهرهای تاریخی و جاذب گردشگر هم وضعیتی مشابه دیگر شهرها دارند. در مقاله به روش تحلیلی - توصیفی به گردآوری مطالب مبانی نظری از میان اسناد کتابخانه ای پرداخته شد سپس با مطالعات میدانی و به کمک تصاویر به بررسی وضعیت موجود محدوده مورد مطالعه یعنی ورودی جنوب غربی اهر واقع در مسیر اهر - تبریز پرداخته شد. پس از این بررسی ها در نهایت طرح پیشنهادی برای این وردی ارائه گردید.

کلمات کلیدی

ورودی شهر، اهر، گردشگری، طراحی.

ایجاد حس پذیرفتن و دعوت شدن عامل بسیار مهمی در تداوم حضور افراد در مکان و شکل گیری رابطه صحیح آنها با فضا می باشد. زشتی و زیبایی شهر از دید هر تازه وارد می تواند تا حد زیادی تحت تأثیر ویژگی های کالبدی و کارکردی و زیبایی شناسی مبادی ورودی شهر قرار گیرد در گذشته، اولین نشانه بصری شهر در ذهن ناظر، ورودی شهرها (دروازه، حصار، بارو، سوار، خندق و...) بود. حس ورود از طریق دیدن حصار و بارو و کشتزارها و باغها به مسافر انتقال می یافت، در این میان، این بار بود که نخستین تصویر عینی را از شهر در مسافران ایجاد می کرد (ابلقی و پورجوهری، ۱۳۸۵: ۴۶). امروزه نیز با

۱- مقدمه

"ورودی" نخستین حلقه ارتباط با فضا است، که میتوان گفت از دو منظر "عینی و ذهنی" قابل تعریف و بررسی می باشد و همیشه مؤلفه های عینی یک فضای ورودی توسط افراد به خوبی احساس شده و بر قضاوت آنها از آن فضا مؤثر است. بنابراین می توان توقع "پذیرفته شدن و دعوت شدن" از سوی منظر ورودی یک فضا را داشت. که

نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

محیط، تراکم سیمای آنها نسبت به هم، انسجام موجود در فضا، استقرار صحیح و متناسب عناصر می باشد. هنگامی صحبت از کیفیت محیط می شود اولین چیزی که به ذهن می رسد شکل و کالبد اشیاء است و کالبد شهر بیانگر هویت شهر می باشد، از طریق طراحی کالبدی است که عمدتاً می توان به طراحی مناسبی دست پیدا کرد. در فضاهای شهری فرم یا کالبد به دو صورت طبیعی و مصنوعی دیده می شود. محیط مصنوعی شامل بناها و مبلمان، المان ها و نمادها و... و محیط طبیعی شامل فضاهای سبز، جنگل، دشت، کوه، رشته کوهها و... (گلکار، ۱۳۷۹).

۲- بیان مسئله

زمانی که در محیط و کالبد شهر هیچ نماد و نشانه ای از گذشته وجود نداشته باشد هویت شهر کم رنگ می شود (آتشین بار، ۱۳۸۲). عملکرد به طور معمول فایده ی پدیده برای انسان است ولی معنا، ارزش مفهوم و پیام و... ی پدیده می باشد (پاکزاد، ۱۳۸۱). مولفه های فوق از طریق سه محیط طبیعی، مصنوعی و انسانی از همدیگر تفکیک می گردند هر فضایی دارای معنا و محتوا می باشد، که شامل جنبه های متفاوتی می باشد، معنا می تواند فرهنگ و مذهب و تاریخ و آداب و رسوم یک ملت را به مخاطب بفهماند و یا تنها به معرفی خالق خود بپردازد. این معانی می تواند باعث خاطره انگیزی، هویت بخشی و غنای حسی فضا گردد. جهان شاه پاکزاد طی مقاله ای برگرفته از نظرات کوین لینچ اعلام می کند، برای اینکه تصویری از شئی ای داشته باشیم نخست لازم است شی دارای هویتی باشد که به واسطه آن شی را از اشیای دیگر متمایز کند و شی مورد نظر را به صورت واحدی جدا و در خود مستقل به شناسایی آورد.

دوم آنکه باید رابطه ای کالبدی فضایی هر شی ای که در ذهن داریم. با ناظر و با اشیا دیگر معلوم باشد (ساختار یا رابطه فضایی) نکته آخر آنکه شی باید برای ناظر واجد پاره ای معانی اعم از معنایی که متضمن استفاده ای خاص است یا معنای احساسی باشد به نظر لینچ معنای شی برحسب رابطه آن با ناظر و اشیاء دیگر حاصل می آید جهان شاه پاکزاد به نقل از کوین لینچ بیان می دارد، برای به دست آمدن یک سیمای بصری مطلوب باید وضوح بصری، خوانایی، نمایانی و هویت در محیط شهری ایجاد شود. وی عوامل پنج گانه زیر را در شکل گیری تصویر ذهنی ناظر و از آن طریق منظر شهر موثر می داند (پاکزاد، ۱۳۸۱) منظر شهری مروری بر اند نظریه (راه، لبه، محله، گره، نشانه).

بررسی چگونگی تاثیر محیط کالبدی بر ادراک و فعالیت های انسان نشان می دهد ویژگی های کالبدی محیط با ایجاد معانی و

وجود اینکه نخستین فضای رویارویی مسافر با شهر، ورودی آن است و نخستین تصویر ذهنی و پیش داوری های وی بر این اساس شکل می گیرد، اما هم چنان با عدم ارائه تصویر مناسبی از ورودی ها رو به رو هستیم.

ویژگی های ادراکی و عملکردی فضاهای ورودی شهرهای گذشته تحت تاثیر فرهنگ و سنن اجتماعی و حاصل فعالیت هایی است که در آن فضا جریان داشت. البته ناگفته نماند که خصوصیات کالبدی فضای ورودی در ایفای اصلی ترین نقش آن یعنی ارتباط فیزیکی از اهمیت زیادی برخوردار است.

در طراحی فضاها برای یادمان سازی و ایجاد محرک های بصری از شیوه های مختلفی می توان بهره برد که هر یک در تغییر، تنوع، وحدت و توالی فضا در طول یک مسیر در القای فضای ادراکی و ایجاد حس مکانی قوی عمل کرده و آن را تشدید می کند. مهمترین این عوامل عبارتند از (قریب، ۱۳۸۲):

- میزان محصوریت فضایی؛

- لبه فضا؛

- تسلسل فضایی؛

- سرعت و حرکت.

«خوانایی» مفهومی است که از سوی طراحان شهری مانند کوین لینچ صاحب نظر آمریکایی مطرح شده است، بر پایه این مفهوم اگر تمهیدات کالبدی و طراحی یک شهر با برنامه ریزی اصولی صورت می گیرد، شهروندان قادر خواهند بود نقشه ذهنی سیما یا تصویر ذهنی واقعی تری از شهر ترسیم کنند.

سرعت با زمان نسبت عکس دارد، هرگاه سرعت کمتر باشد مدت زمان بیشتری جهت طی مسافتی معین سپری می شود، و در گذشته حرکت با سرعت پایین توسط چهارپایان انجام می شد و بیننده فرصت و مجال بیشتری برای درک و ایجاد تصویر ذهنی از عناصر فضایی کالبدی (دروازه، حصار، بارو، خندق و...) پیش رو - به عهده داشت، ولی با وجود پدیده اتومبیل و سرعت بالا مدت زمان کمتری در اختیار مسافر قرار دارد در نهایت نمی تواند به دریافت تصویر مشخصی از ورودی دست یابد، و برای درک آن نیاز به عرصه بیشتر و نوع نگرشی متفاوت با گذشته می باشد تا در سرعت بالا قابل درک و تجربه کردن باشد. در نتیجه در طراحی فضا باید تناسب لبه ها، ویژگی های ریتم دار یا خطی فضا را طوری تنظیم کرد که سرعت حرکت را تحت تاثیر قرار دهد و همزمان فرم فضا، سرعت حرکت و ادراک فضا را به صورتی ترتیب داد، تا با حرکت ناظر در محیط و منظر، تجربه او از فضا به بیشترین حد برسد (قریب، ۱۳۸۲) آنچه که در قسمت ورودی از اهمیت بیشتری برخوردار است نوع کاربری ها در عرصه ورودی، تناسب آنها با

نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

سو بازگشتی به شراکت شهروندی در روند طراحی و از سوی دیگر، مفهوم طرح ها قرار می گیرد.

زندگی افراد در جوامع جدید به روابط مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی وابسته شده است که بدون در نظر گرفتن و مطالعه این روابط و تأثیرات متقابل آن ها بر یکدیگر، ادامه حیات برای نسل آینده بشر غیر ممکن خواهد بود. یکی از مهمترین عناصر سازنده این نظام، روابط تجاری می باشد. جاذبه تجاری یکی از عناصر اصلی درخشش شهرها و تعیین کننده منطقه نفوذی آن هاست. امروزه در شهرهای کشورهای پیشرفته نقش فعالیت های تجاری در فضای شهری از فعالیت های صنعتی مهم تر شده است و در جوامع صنعتی کشورهای در حال توسعه، تجارت هنوز هم نقش اجتماعی بسیار برجسته ای را ایفا می کند. مهم تر از همه اینکه تمام فعالیت های تولید به تجارت وابسته اند که انگیزه و پایانه آن محسوب می شوند. فرهنگ یکی از عناصر رشد و پویایی و نشانگر میزان تفکر، نگرش و توسعه یک جامعه است و در این پروژه نیز سعی گردیده در حد توان در شکل دهی مراکز اداری، خدماتی و فرهنگی، فضا سازی مناسبی را در ارتقاء سطح فرهنگ شهروندی به نمایش گذاریم.

ایران از جمله کشورهایی است که شاخص اوقات فراغت بالایی دارد و ضروری است با هدایت مردم به مراکز مختلف فرهنگی، هنری و تفریحی، بدرستی از زمان مذکور استفاده شود. طراحی و ساخت مراکز فرهنگی متنوع و جدید، متناسب با فرهنگ و نیازهای افراد جامعه، یکی از شاهکارهای تأمین سلامت روانی آنها بشمار می رود و نقش بسیار مهم و قابل توجهی در این زمینه دارد.

۴-۲- اهمیت و ضرورت موضوع

تبدیل شدن فضاهای ورودی شهر های قدیم از دروازه و برج و بارو هماهنگ شده و تعریف شده به کریدورهای ورودی با ساختمان های زشت و فرسوده مسکونی، تعمیرگاه ها، کاربری های نظامی، انبار مصالح، اسقاطی اتومبیل و فضاهای متروکه و سامان نیافته حاکی از رشد و توسعه بی رویه ولی برگسیخته شهر های امروزی کشور است (بحرینی، ۱۳۸۱).

شهرها محل دائمی اسکان و زندگی بشری اند و اصولاً برنامه ریزی شهری و مجموعه خدماتی که شهرداری ها در شهرها انجام می دهند برای رفاه ساکنان شهرها (شهروندان) صورت می گیرد. موقعیت ویژه جغرافیایی و شرایط اقلیمی شهر اهر و اطراف آن، بخصوص مسیر ورودی شهر اهر سرمایه گذاران را برای اشتراک در خصوص ساخت و ساز و رونق هر چه بیشتر فعالیت های عمرانی در این منطقه تشویق و ترغیب می کند. فراهم آوردن زمینه ای مناسب برای توجه به هویت

تأمین فعالیت های خاص، بر احساس و رفتار افراد تأثیر می گذارد و در ایجاد روح مکان و القای حس مکان موثر است (فروغی، ۱۳۹۰). شناخت و عاطفه نسبت به فضا با درک معانی، نمادها، زیبایی شناختی فرمی و معنایی فضا و هویت مندی با آن حاصل می شود (همان) نمادها و نشانه ها وسیله های بالقوه برای رساندن معناست عنصر زیبایی شناختی یک اثر نه فقط در فرم که در محتوای آن نیز وجود دارد.

۲-۱- حدود مسئله

شهرستان اهر با مساحت ۳۰۷۳/۹۳ کیلومتر مربع از شمال به شهرستان کلپبر، از غرب به شهرستان ورزقان، از جنوب به شهرستان هریس و از شرق به شهرستان مشگین شهر در استان اردبیل محدود است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی طرح توسعه ناحیه اهر، ۱۳۸۵). این شهرستان دارای گذشته ای دور است. سنگ نبشته اورارتویی، بر دامنه کوه زاغی واقع در شمال روستای سقین دل، گواه این ادعاست. در سده های نخستین اسلامی، اهر از شهرهای آبادان بر سر راه اردبیل به تبریز بوده است. در حدود العالم، اهر قصبه میمد (میمند) معرفی شده است. در اواخر سده ۶ و اوایل سده ۷ق، اهر مدتی تختگاه ملوک پیشتکین بود. در دوره صفویه، اهر به سبب وجود بارگاه شیخ شهاب الدین اهری در آنجا، مورد توجه شاهان صفوی قرار داشت و مدتی نیز حاکم نشین قره داغ شمرده می شد. در دوره قاجاریه و جنگ نخست ایران با روسیه، اهر مدتی مرکز فرماندهی عباس میرزا برضد قوای روسیه بود. در شهریور ۱۳۲۰ش، شهر اهر و شهرهای دیگر آذربایجان، مورد حمله هوایی نیروهای شوروی قرار گرفت و عده ای از مردم اهر در این حمله، کشته شدند (صدقی، ۱۳۸۹).

۲-۲- جنبه های معلوم و مجهول

در پژوهش حاضر جنبه های معلوم عبارتند از: ۱- اصول و مبانی طراحی ورودی ۲- معیارهای جذب گردشگری و جنبه های مجهول طراحی ورودی شهرستان اهر است.

۲-۳- ویژگی های مقدمه

شهرسازی نوین، یک جنبش روشنفکری در میان طراحان شهری است که در برابر رشد هنجارگونه ی الگوهای جامعه ما قرار گرفته، الگوهایی که گسترش حومه ای و محصورات مسکونی محدودکننده از مصادیق آن هستند. در میان اصولی که این جنبش از آن دفاع می کند از یک

نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

۳- فرضیه تحقیق

ایجاد آرایه های لازم برای ایجاد خوانایی و پذیرندگی کافی برای مسافران و گردشگران و همچنین تصویر ذهنی مثبتی در مسافران و کاربران ایجاد کرد.

ارتقاء خوانایی اعم از (وضوح و جهت یابی مسیر، سلسله دسترسی فضایی - عملکرد، نظم و راهبری و راحتی و پذیرندگی) صورت گیرد. عوامل ذیل در این طراحی می تواند مطرح شود.

- ایجاد ریتم مطلوب در بدنه

- انعطاف پذیر بودن فضا

- استفاده از عناصر طبیعی (گیاه، آب و...) جهت تعدیل آلودگی صوتی و بصری

- کشف و برجسته نمودن عناصر نمادین و نشانه ای

- استفاده از کاربری هایی که منجر به حضور فعال مسافران و شهروندان در فضا شود

- ایجاد مراکز عرضه و نمایش محصولات بومی، سنتی و محلی شهر

- استفاده از سبک معماری، مصالح بومی و عدم تقلید از نماد سایر شهرها

- مکانیابی و احداث مسجد در مجموعه های خدماتی - تجاری

- تأمین روشنایی کافی و متناسب در شب - ایجاد مجموعه های خدماتی متمرکز در ورودی شهر

- پیش بینی مکان های مناسب برای رفع خستگی و نشستن در طول مسیر

۳-۱- روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی بوده و به روش میدانی (با مراجعه به افراد یا محیط، و نیز برقراری ارتباط با واحد تحلیل یعنی افراد، اعم از شهروندان، گردشگران و ...) انجام خواهد شد. اطلاعات لازم برای این تحقیق به صورت برداشت های میدانی از طریق عکس برداری، مصاحبه با دست اندرکاران، سازندگان و ساکنان شهر اهر و گردشگران، همچنین با تهیه و مطالعه طرح های مشابه و ارزیابی بازدهی آنها به دست خواهد آمد. بخش دیگر تحقیق از نوع اسنادی و کتابخانه ای و به روش علمی - مقایسه ای خواهد بود. روش تحقیق در مراحل مختلف براساس نوع مطالعات توصیفی و تحلیلی و در بخش بعدی بر اساس میدانی و تحلیلی و در نهایت براساس تطبیق و تحلیل می باشد.

فرهنگ خودی در عرصه ی هنر معماری و شهرسازی امروزه وجود مکان هایی مدرن جهت عرضه کالاها و خدمات بصورت متمرکز نیازی واقعی به شمار می رود و با توجه به گستره سلايق مختلف در اجتماع وجود مکانی مدرن و متمرکز برای فروش انواع مختلف کالاها و خدمت از ضروریات محسوب می گردد.

۲-۵- اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق عبارتست از:

- تدوین اصول و طراحی محور ورودی شهر اهر با رویکرد جذب گردشگری

- ارتقای عوامل تاثیر گذار بر هنجار خوانایی و دعوت کنندگی در مبادی ورودی شهر

اهداف اختصاصی تحقیق عبارتند از:

- ارتقاء عملکرد فضای ورودی با رویکرد تقویت حسن گذر و سهولت جهت یابی؛

- ارتقاء کیفیت منظر ورودی با نگرش ایجاد کشش بصری و حذف آلودگی های محیطی؛

- ارتقاء هویت ورودی با رویکرد شخصیت بخشی و حفظ هویت تاریخی و فرهنگی

- ارتقاء جذابیت های کالبدی و پویایی عناصر سیمای کاربریها؛

- طراحی ورودی شهر با هدف افزایش خوانایی و هدایت دید؛

- طراحی ورودی با هدف ارتقاء پذیرندگی با رویکرد حفظ، تقویت و استحکام دیدها و مناظر طبیعی و مصنوع

۲-۶- پرسش تحقیق

پرسش اصلی تحقیق عبارت است از آیا صنعت گردشگری فقط رشد اقتصادی و فرصت های شغلی جدید، افزایش درآمد و بهبود شرایط زندگی مقاصد گردشگری را به همراه خود می آورد. با توجه به اینکه این پروژه می خواهد به نقش، جایگاه و ساز و کارهای گردشگری و جذب مسافر و بهینه شهری بپردازد که توانائی سنجش سطح کیفی حضور پذیری و دعوت کنندگی را باید داشته باشد، پس بنابراین باید ابتدا به چند مساله پرداخته شود:

۱- عناصر موثر سیما و منظر شهری در ارتقاء حسن دعوت کنندگی ورودی چیست؟

۲- آیا طراحی محور ورودی شهر از خوانایی کافی برخوردار است؟

۳- افزودن چه عواملی می تواند موجب افزایش خوانایی ورودی

شهر گردد؟

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

۲-۲- روش گردآوری اطلاعات

روش مطالعات کتابخانه ای و میدانی مهمترین شیوه تحقیق و گردآوری اطلاعات می باشد البته تطبیق نمونه های خارجی و داخلی با اطلاعات میدانی و کتابخانه ای در روند تحقیق مورد توجه قرار گرفته است. ابزار گردآوری اطلاعات اینگونه بوده است که؛ بیشتر اطلاعات بصورت مقایسه و تطبیق و یا جدول و نمودار می باشد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات؛ براساس تحقیقات کتابخانه ای و نمونه های میدانی تطبیق فضاها و ریز فضاها در طراحی براساس مقایسه، جداول و نمودارها انجام می شود.

نرم افزارهای مربوط به رشته طراحی شهری (Autocad, Sketchup, Adobe...) و در صورت لزوم نرم افزارهای آماری مورد استفاده قرار خواهند گرفت. روش های مورد استفاده در این تحقیق به قرار زیر هستند:

۱- اسنادی و کتابخانه ای؛

۲- میدانی و پیمایشی؛

۳- مصاحبه و مشاهده و عکس برداری؛

۴- تجزیه و تحلیل علمی؛

۵- استفاده از نرم افزارهای مرتبط. شکل ها و جداولها

۴- ورودی شهر

دگرگونی های پرشتاب سال های آغازین سده بیستم، گوی ایرانیان و بسیاری از ملت های دیگر را غافلگیر کرد و جوامع بی آنکه فرصت شناخت و تحلیل پدیده های تازه و درک پیامدهای آن را پیدا کنند، با نیازهای تازه ای روبرو گشتند و چنان شد که فرهنگ پویا و بالنده جامعه از رشد بازمانده و اجتماع دچار ناهماهنگی در همه زمینه ها شد. شهرها به شکل نسنجیده ای گسترش یافتند و در این میان مفهوم ورودی در شهرها پدید آمد. از آنجایی که ورودی ها معرف کل شهر می باشند و تصویر اولیه از شهر و نخستین نشانه بصری را در ذهن ناظر شکل می دهند. ورودی شهرها باید با توجه به فرهنگ و عملکرد شهر صورت گیرد و در این صورت است که می توانند واجد درک و خوانایی، حس حضور، تشخیص باشند. کیفیت فعلی ورودی اکثر شهرها، تصاویر مناسبی از شهر در منظر ذهنی مخاطبان ایجاد نمی کند. مکانی که باید معرف هویت شهر و ارزش های نهفته در آن باشد، با آشفتنگی فضایی - فعالیتی بسیار مواجه است، از این رو بهبود وضعیت ورودی شهر برای افزایش کیفیت محیطی شهر و ایجاد جاذبه های توریستی ضروری به نظر می رسد (میرزا کوچک خوشنویس، ترکی و سقایی، ۱۳۹۳).

ورودی به عنوان اولین عرصه از فضاهای شهری، ورود به شهر را خوش آمد می گوید. اما امروزه ورودی شهرهای ایران با نصب یک تابلو در عرصه ای نامشخص معنا می شود و فرد پس از ورود به شهر متوجه آغاز شهر می گردد. ورودی های تمام شهرهای ایران با اقلیم ها و فرهنگ های متفاوت، ساختی شبیه به هم دارند و چه بسا ساختی ندارند. این موضوع به نحوی فراموش شده است که حتی شهرهای تاریخی و جاذب گردشگر هم وضعیتی مشابه دیگر شهرها دارند (حاج قربانی، کرمی دهکردی، ۱۳۹۲).

مبادی ورودی به عنوان یکی از اصلی ترین اجزای ساختار کالبدی و فضایی شهر اهمیت زیادی به لحاظ کالبدی، کارکردی و زیبایی شناسی دارد که علاوه بر شناخت هویت شهر، نقش مهمی در سیمای منظر عمومی شهری ایفا می کند طراحی و مفهوم بخشی به دروازه شهری تاثیر بسزایی در شکل گیری ذهنیت مسافری هنگام ورود به شهر خواهد داشت و با طراحی درست، مناسب و اصولی، چهره شهری قابل قبول تری در نگاه اول به افراد ارائه می گردد (اسماعیلی، نوروزی اصل و محمدزاده، ۱۳۹۳).

رشد صنعت و ظهور پدیده های نو، شتابی بیش از داشتند که بشر بتواند خود را با آن هم سرعت و هماهنگ کند و تغییرات محیط زندگی خود را به کنترل درآورد. نتیجه آن شد که شهرها تا حد زیادی به طور اتفاقی شکل گرفتند. در واقع شهرها در برخورد با پدیده های تازه صنعتی در موضع انفعال قرار گرفتند و برای پذیرفتن آنها آماده و ساخته و پرداخته نشدند و همین امر سبب شد تا این مظاهر صنعت، جایگاه مناسب خود را در محیط زندگی انسان نیابند و اجتماع ناهماهنگی از عوامل و نیروها و نیازهای گوناگون و پر شمار پدید آید.

یکی از مشکلات شهرهای امروز، نامناسب بودن برای حرکت اتومبیل است. شهرهای ما که پیشتر براساس حرکت و دید پیاده طراحی شده بودند، امروزه با حرکت های درون خود - که مهمترین آنها حرکت اتومبیل است - هماهنگ نیستند. از سوی دیگر، عامل نظام دهنده تسلسل مراتب که همواره در تمامی ویژگیهای ساختاری و عملکردی و فضایی شهر (دسترسیها، کاربریها، عمومی و خصوصی بودن فضاها، حتی در نوع نیازهای استفاده کنندگان - مسافر، مهمان، ساکن، گذرنده) وجود داشت، در شهر امروز فروپاشیده است. برقراری نظام تسلسل مراتب در ساماندهی کالبدی شهرها سبب میشد تا پیوند هر بافت به بخش یا بافت متفاوت مجاور خود به کمک مفصلی شکل بگیرد که بتواند نیروهای حاصل از این انتقال (از وضعیتی به وضعیت دیگر) را در خود حل و جذب کند. بافت بخش ورودی شهرها مفصلی از این گونه بود که اتصال میان شهر و خارج شهر را به خوبی برقرار میکرد. بر هم خوردن تسلسل مراتب در نظام کالبدی شهرها سبب

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

مسیرها و تصمیم گیری است. وضوح ورودی شهر به خصوص به دلیل حاکمیت سواره اهمیت زیادی دارد بنابراین خوانایی توقع دیگری است که از ورودی شهر انتظار می رود. حذف موانع دید و تنظیم سکانس بندی ها و سلسله مراتب بر این خوانایی می افزاید. از سوی دیگر افراد انتظار دارند که ورودی هر شهر معرف خصوصیات و عناصر شاخص هویتی همان شهر باشد، از اینرو تشخیص هر ورودی که آن را از ورودی سایر نقاط متمایز کند اهمیت زیادی دارد. نکته ای که باید به آن توجه کرد این است که با توسعه شهر، حوزه ورودی در داخل محدوده شهر قرار خواهد گرفت، بنابراین هنگام طراحی ورودی می بایست به این نکته برای توسعه آینده توجه شود.

شده تا ورودی شهر که یکی از حلقه های این تسلسل است، دچار ابهام و بی هویتی شود و در واقع جایگاه آن به عنوان عنصری مهم در تعریف شهر و نقطه اتصال شهر به پیرامون فراموش شود (شکوهری نیا و رشید شمالی، ۱۳۷۸).

۴-۱- اصول کلی ورودی شهر

اصول کلی دریافت شده از نظر ساختاری، عملکردی و فضایی برای ورودی شهر از بازبینی و پردازش یافته ها و اندیشه ها و سوابق تجربی را در قالب جدول (۱) بیان نموده ایم:

جدول (۱): اصول کلی ورودی شهر (منبع: نگارنده)

اصول فضایی	اصول عملکردی	اصول ساختاری
- ورودی شهر به عنوان یک فضای شهری - فرم ورودی در مقیاس شهر امروز	- عملکردهای ورودی با توجه به نیازهای واردشوندگان و نیازهای شهر	- طراحی یک بافت شهری برای ورودی شهر
- سلسله مراتب ساختار فضایی و محصور شدن تدریجی فضا	- عملکردهای برون شهری و درون شهری	- ورودی شهر به عنوان یک میانشالوده متصل به
- هویت بخشی و ایجاد خوانایی (و ایجاد آمادگی و دادن شناخت اولیه برای ورود به شهر)	- رعایت سلسله مراتب عملکردی و مجزا کردن عملکردهای مورد نیاز واردشوندگان و عبورکنندگان و ترتیب قرار گیری آنها	- استخوانبندی سلسله مراتب ساختاری
- توجه به جنبه های بصری، بدنه سازی متناسب با سرعت حرکت ناظر	- ورودی به عنوان مبدل حرکتی	- طراحی مفصل یا گره بین بیرون و درون
		- طراحی دسترسی مناسب

توقعات موردی	
دسترسی فضا	در کنار مفهوم بسیار مهم ورود در یک فضا، مفهوم اخیر (دسترسی به یک فضا)، زمینه ساز تحقق مفهوم ورود به یک فضا می باشد.
فرصت همسازی	ورودی یک فضا، فرصت مناسبی برای تغییر و همساز کردن رفتار مخاطبان با فضای جدید را فراهم می آورد.
مفصل کارکردی	ورودی یک فضا به مثابه مفصلی کارکردی به منظور برقراری ارتباط میان دو فضا می باشد.
خلق آفرینش	مهمترین ویژگی فضای یک ورودی، خلق و آفرینش حس ورود و (خروج) می باشد.
ورود و خروج اتفاق و رخداد	ورودی یک مکان است خلق شده برای یک اتفاق و معنای این اتفاق ورود و خروج آگاهانه از یک فضا به فضای دیگر می باشد.
فضای واسطه مفصل گونه	ورودی یک فضا، عنصر وابسته ای به دو فضای بیرون و درون است لیکن از خود واجد شاخصه های مشخصی است.
نفوذ در عرصه داخلی و خارج	ورودی یک مفصل فضایی است که هم در عرصه داخلی و هم در عرصه خارجی نفوذ کرده است.
استقلال ماهوی علیرغم وابستگی	اگر چه، ماهیت این عرصه فضایی تا حد قابل توجهی تحت تأثیر مولفه های ماهوی فضای بیرون شهر و درون شهر می باشد، لیکن از هویت ویژه و خاصی برخوردار می باشد.
اتصال طبیعت با محیط مصنوع	ورودی یک شهر امکان اتصال دو گستره طبیعی و مصنوع را میسر می سازد.
انتقال حس معنوی	ورودی می تواند عنصری نمادین از عناصر معنوی باشد. عبور از زیر طاق سمبل آسمان، عبور از زیر قرآن به نشانه دعای خیر سفر و ... مواردی بوده که در طراحی دروازه ها روی آن تأکید شده است.
مکمل شهر	این فضا باید از یک معماری چند منظوره و نرم برخوردار باشد تا بتواند فضایی برای اجتماع مردم و آیین های ملی و مذهبی باشد.

شکل (۱): توقعات موردی از ورودی شهر

۴-۲- توقعات و انتظارات موردی از ورودی

در ورودی شهر نیز مانند هر ورودی دیگر شخص انتظار دارد که در زمان ورود پذیرفته شود و احساس ناخوشامد بودن به او دست ندهد. بنابراین اولین توقعی که از ورودی شهر می رود، پذیرندگی است. به همین دلیل فضاهای طرفین ورودی از اهمیت بسیار بالایی برخوردارند. حفظ و تقویت دیدها بخصوص دید به مناظر و نقاط شاخص طبیعی یا مصنوع محل به فرد حس ورود به آن محل خاص را می دهند. شخص علاوه بر اینکه در بدو ورود می خواهد نیازهای خود را تأمین کند، نیازمند تشخیص سریع

نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

• سرعت و حرکت

مهمترین احساسی که باید در مسافر وارد شده به شهر القا شود، حس ورود است. اراضی کشاورزی از پتانسیل ها و زیبایی ورودی شهرها هستند و نباید در توسعه های شهری مورد تخریب قرار گیرند. فضای سبز علاوه بر ایجاد زیبایی، لطافت فضا، به حداقل رساندن اصوات مزاحم و ... فضایی است که باعث به وجود آوردن بسترهایی جهت تعاملات اجتماعی و پاتوق افراد از سنین مختلف می شود، و اعتبار هر شهر بر اساس معماری و فضای سبز آن است که به بیننده مخابره می شود.

۴-۴- انواع کاربری ها در ورودی

کاربری های سازگار: شامل آن دسته از کاربری هایی است که هیچ گونه آلودگی یا مزاحمتی به لحاظ کالبدی یا کارکردی در مسیر ورودی ایجاد نمی کند و حتی می تواند به عنوان کاربری های مکمل نقش آفرینی نماید. نمونه ای از این کاربری ها در طول مسیر عبارتند از: رستوران، سوپر مارکت، نمایشگاه اتومبیل، لوازم یدکی اتومبیل، کارواش.

کاربری های ناسازگار: شامل آن دسته از کاربری هایی است که به لحاظ عملکردی بر کیفیت مسیر ورودی اثرات نامطلوب بر جای می گذارند. برخی از کاربری واقع در مسیر مورد مطالعه به لحاظ ماهیت به عنوان کاربری های مجاز درمبادی ورودی مطرح اند اما به دلیل بهره برداری نامناسب و بدون کنترل ماهیت عملکردی، آنها باعث آشفتگی و ناهنجاری در منظر ورودی شهر می شود که عبارتند از: صافکاری، تعمیرگاه، اتومبیل، جوشکاری، آپارتهای (پور محمدی؛ بحرینی، ۱۳۷۷).

توقعات کارکردی	
تأکید بر گذر و انتقال	ورودی به عنوان عنصری که احساس گذار و انتقال را در انسان ایجاد می کند می تواند بر این مفهوم تأکید کند.
منتقل کننده آگاهی و اطلاعات	سرگشتگی بیشتر مسافران در شهرها به علت عدم آشنایی و اطلاعات کافی از آنچه پیش رو خواهند داشت می باشد.
شهر نما	یکی از ویژگی های بسیار مطرح در ورودی های شهر معرفی شهر می باشد.
توقفگاه	بنا به اهمیت مسافران به عنوان گروه اعظم استفاده کننده در ورود به شهر و امکان توقف آنان می توان مکانی زنده و با تحرک بسیار زیاد و فضای جمعی فعال به حساب آید
حلقه واسط در گذار دو فضای متفاوت	احساس اتمام یک چیز و شروع چیز دیگر همزمان در تو احساس عبور را القا می کند. ورودی از این نظر به عنوان فضای واسطه ای است که نقش انتقال دهنده را بازی می کند.
مرز جدایی شهر و حومه	محل تبدیل کارکردهای درون شهری به برون شهری و مکانی است که در آن بافت شهر تغییر می کند و سیمای محیط نیز چهره ای دیگر می نمایاند
عنصر هدایت کننده	ورودی عنصری است که می تواند مسافران را به سمت شهر هدایت کند و یا بر جهت ورود به شهر تأکید کند.
نشانه شهری	از آنجا که ورود همواره واقعه ای مهم و به یاد ماندنی است نقش ورودی به عنوان نشانه شهری نقشی انکار ناپذیر است.
نقطه آغازین سازمان فضایی شهر	ورودی جزئی از استخوان بندی شهر است که در پیوند با بافت شهر قرار دارد و در واقع ورودی نقطه شروع است.
محل شکل گیری خاطرات جمعی	ورودی محل ارتباط اجتماعی است، بدین گونه که خود را در ذهن مردم ماندگار می کند و در پیوند با شهر قرار می گیرد.
مبدل حرکتی	از آنجا که مسافران برای ورود به شهر نیاز به دسترسی به خدمات حمل و نقل شهری دارند و ورودی ها بهترین نقاط جهت تأمین این نیاز هستند.

شکل (۲): توقعات کارکردی از ورودی شهر

۴-۵- راهکارهای ارتقاء هویت کالبدی در ورودی شهر

- استفاده از نمادهای خاص شهر در مسیر ورودی
- حفظ توپوگرافی و کاراکتر طبیعی محل
- استفاده از مولفه های هویتی (برآمده از ریخت شناسی کالبد بومی شهر) در کلیت و اجزا احجام و جداره های ساختمانی درمنظر ورودی شهرها
- وجود فعالیت ها و کاربری ها فعال در شب
- کاربری های تجاری و خدماتی در ارتباط با فعالیت ها

۴-۳- عوامل موثر در طراحی فضای ورودی موفق

در طراحی فضاها برای یادمان سازی و ایجاد محرک های بصری از شیوه های مختلفی می توان بهره برد که هر یک در تغییر، تنوع، وحدت و توالی فضا در طول یک مسیر در القای فضای ادراکی و ایجاد حس مکانی قوی عمل کرده و آن را تشدید می کند. مهمترین این عوامل عبارتند از (قریب، ۱۳۸۲)

- میزان محصوریت فضایی
- لبه فضا
- تسلسل فضایی

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

۵- گردشگری

امروزه، توجه به گردشگری و آثار مثبت آن بسیار افزایش یافته است (Walker & Lew, ۲۰۰۹) و این صنعت، نقش بسیار مهمی را در رفاه اجتماعی و اقتصادی جوامع میزبان ایفا می کند (Walker & Walker, ۲۰۱۱). بر اساس اعلام شورای جهانی گردشگری و سفر، گردشگری در حال تبدیل شدن به بزرگ ترین صنعت جهانی است و این انتظار وجود دارد که مشارکت مالی آن در سال ۲۰۱۱ به بیش از ۶ تریلیون دلار و حدود ۹٪ تولید ناخالص جهانی برسد و بیش از ۲۶۰ میلیون شغل در سطح جهانی ایجاد کند؛ که این به معنای ۸٪ از استخدام جهانی و یک شغل به ازای هر ۱۱/۵ شغل موجود در سراسر جهان است (WTTC: TRAVEL & TOURISM, ۲۰۱۱a) (کروز در تبیین کارکردهای گردشگری به موارد زیر اشاره می کند:

۱- نیروی حیاتی برای صلح: گردشگری می تواند فاصلههای روانشناختی و فرهنگی افراد را از حیث نژادها، رنگ ها، مذاهب و در مراحل مختلف اجتماعی و توسعه پوشش دهد. به وسیله تسهیل روابط اجتماعی حقیقی در میان افراد، گردشگری می تواند ادراک بین المللی را ارتقا بخشد، به صنعت صلح جهانی تبدیل شود و به افراد کمک کند تا بر تعصبات خود غلبه کنند.

۲- اهمیت اجتماعی: هم گردشگر و هم جامعه میزبان می توانند مزایای فراوانی را از تعاملات اجتماعی بر اساس تجربیاتی که گردشگری فراهم می کند به دست آورند. هر دو می توانند موارد فراوانی را از یکدیگر یاد بگیرند.

۳- اهمیت اقتصادی: گردشگری دارای مشارکتی معنادار در اقتصاد بسیاری از کشورها است که به طور نمونه می توان به ترکیه، مالزی، تایلند، مصر اشاره کرد.

۴- غنای فرهنگی: گردشگری در حفظ و توسعه میراث فرهنگ جهانی، مشارکت و دولت ها را تشویق می کند که از مکانهای تاریخی، کوهها و ... خود محافظت کنند. همچنین، موجبات احترام متقابل و اعتماد در برخورد با فرهنگ های مخالف را فراهم می کند.

۵- فرصت های اشتغال: گردشگری، فرصت های اشتغال و توسعه مسیر شغلی را برای میلیون ها فرد به وجود آورده است.

۶- مقاصد آموزشی: گردشگری، آموزش افراد را از مسیرهای گوناگونی توسعه می دهد: از طریق یاد گرفتن درباره دیگر کشورها و مکانها، به وسیله تعامل با مردم در جوامع میزبان و از طریق تجربه سفر و پدیده گردشگری (Walker & Walker, ۲۰۱۱).

در بیان نگاه ها و انتظارات متفاوت و در واقع کارکردهای متفاوتی که صنعت گردشگری دارد جعفری (۲۰۰۳) بیان می کند که:

- تقویت عناصر تاریخی
- انطباق مسیر با توپوگرافی خاص آن
- حضور عناصر طبیعی (پوشش گیاهی، درختان، و...)
- حفظ کاربری های شاخص در ورودی شهر
- ارزیابی و شناسایی کیفیت های بصری که به نظر ارزشمند تلقی می شود و لازم است حفاظت شود.
- مناظری که نامطلوب تلقی می شود، می باید اصلاح شود.
- کیفیت های بصری که در حال تغییر هستند، خواه این تغییر در جهت ارتقاء باشد خواه در جهت تنزل باید تحت کنترل در آیند.
- کیفیت های بصری که در مقابل تغییر شکننده و قابل از دست رفتن هستند.
- نورپردازی مناسب در شب عناصر سازمان فضایی و نشانه ها را برجسته ساخته، و شهر را در شب خوانا می سازد، و حس جهت یابی شهروندان و بازدید کنندگان را ارتقا می بخشد.
- حفظ نقاط خاطره انگیز
- استقرار پاره ای از فعالیت های شناخته شده که جنبه هویت بخشی و به عبارتی شناسنامه ای برای شهر دارند.
- می توان از طریق نشانه ها متنوع در راه ها دلمشغولی های ذهنی متنوعی ایجاد نمود.
- طراحی عرصه بینابین، حد واسط کالبد مصنوع و محیط طبیعی شهری. این فضای حد واسط باید دارای سلسله مراتب تدریجی در داخل شهر باشد و امکان قرائت های متفاوت از طرح به مثابه ی متن وجود داشته باشد (یزدگرد، ۱۳۹۰)
- خلق فضاهای تجمع و عرصه های فعالیت های جمعی برای تعاملات اجتماعی، برگزاری جشن ها و مراسم مذهبی در ترکیب با اماکن زیارتی.
- تداوم و گسترش طبیعت در ساختار شهر، تلفیق عملکردهای شهری متناسب با ساختار شهر و طبیعت در بسترهای طبیعی و عدم غلبه محیط مصنوع بر طبیعی (همان).
- حفظ نقاط و اندازه نسبت به مقاطع همجوار
- ایجاد خط آسمانی موزون در طول مسیر.

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

صنعت خدمات، اگرچه به طور زیادی به عنوان یک بخش مستقل در این کشورها شناخته نشده است، بخش گردشگری و مسافرت است. بر اساس گزارش سالانه سازمان جهانی گردشگری تعداد ۹۸۳ میلیون گردشگر در سال ۲۰۱۱ به سراسر جهان سفر نموده اند. این آمار در مقایسه با سال ۲۰۱۰ که تعداد گردشگران ورودی ۹۴۰ میلیون نفر بوده است نشاندهنده نرخ رشد ۴/۶ درصد نسبت به سال گذشته است. درآمد ارزی حاصل از گردشگری بین المللی در سال ۲۰۱۰ معادل ۹۲۸ میلیارد دلار آمریکا بوده است که در سال ۲۰۱۱ رکورد جدیدی را ثبت کرده است و به ۱۰۳۰ میلیارد دلار آمریکا رسیده است و طبق پیش بینی این سازمان تعداد گردشگران در سال ۲۰۳۰ به ۱/۸ میلیارد نفر خواهد رسید (TourismHighlight, ۲۰۱۲). قطعاً مسافرت و گردشگری یک بخش اصلی از اقتصاد جهانی است که دارای توان بالقوهای در ایجاد رشد و توسعه اقتصادی به صورت بین المللی است. یک بخش مسافرت و گردشگری در حال رشد در زمینه استخدام تاثیرگذار است، درآمد ملی را افزایش میدهد و میتواند تراز پرداختها را متعادل کند. بنابراین، این بخش به عنوان یک نیروی محرک در جهت رشد و شکوفایی است و به طور خاص در کشورهای در حال توسعه میتواند نقش اصلی در کاهش فقر داشته باشد (Blanke, ۲۰۱۱). پیامدهایی که از توسعه گردشگری نشأت می‌گیرند، معمولاً به سه گروه تقسیم می‌شوند: اول، تاثیرات اقتصادی؛ شامل درآمد مالیاتی، افزایش فرصتهای شغلی، درآمد اضافی، فشار مالیاتی، تورم و بدهکاری حکومت محلی. دوم، تاثیرات اجتماعی- فرهنگی شامل تجدید حیات صنایع دستی و رسوم سنتی، افزایش ارتباطات و درک متقابل فرهنگی، افزایش نرخ جرم و تغییرات در فرهنگ سنتی. سوم، تاثیرات زیست محیطی؛ شامل حفاظت از پارکها و حیات وحش، تخریب حیات وحش، شلوغی و آلودگی صوتی، آب و هوا، خرابکاری و ریختن زباله (Kathleen et all, ۲۰۰۵). توسعه صحیح گردشگری میتواند منجر به افزایش درآمد ساکنین شود، به تولید ناخالص ملی و یا تولید داخلی کمک کند، ایجاد اشتغال به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم کند، کمک به درآمدهای دولت و همچنین تاثیر ضریب افزایش در جامعه مقصد نیز شایان ذکرند. یکی از منافع توسعه گردشگری با آنکه قابل اندازه گیری نیست، این است که به توجیه و پرداخت برای ایجاد تسهیلات حمل و نقلی، خدمات و سایر زیربنایها که مورد استفاده کل جامعه هستند، کمک میکند. بعلاوه یک سود عمومی مهم این است که گردشگری میتواند به عنوان کاتالیزوری برای گسترش و توسعه سایر زیربخشهای اقتصادی خدمت کند (عبداله زاده، ۱۳۷۹). از طرف دیگر گردشگریای که به صورت نامناسب برنامه ریزی و توسعه یافته باشد، میتواند مشکلاتی را به وجود آورد. تقاضا در

«در واقع، گردشگری دارای معانی متفاوتی برای افراد مختلف است. گردشگری برای دولت ها دارای معنی منبع اشتغال، فعالیتهای اقتصادی، سرانه مخارج و اثر ضریب تکاثری، برای بخش صنعت ممکن است معانی ای همانند ترویج (تبلیغ)، درآمدها و مدت اقامت داشته باشد؛ و این در حالی است که برای گروه های مذهبی یادآور زیارت، جست وجوی معنویت و برادری جهانی است. برای انسان شناسان، گردشگری، زمین های برای مطالعه است که شامل تعاملات بین مهمان (گردشگر) و میزبان، تغییر فرهنگ، کالا شدن میراث فرهنگی و ... می شود ... و برای خود گردشگران، گردشگری، رهایی از امور روزمره، آزادی در پیگیری اوقات فراغت، استراحت و آسودگی و آموزش را پیشنهاد می دهد.»

امروزه گردشگری به عنوان صنعتی بزرگ، پدیده ای است که از تحرک بالایی در تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و محیطی برخوردار است. پدیده گردشگری عامل تغییر دهنده فضا در مکان ها و زمان های شناخته شده و خاص است. گردشگری باعث ایجاد الگوهای فضایی خاص شده که یکی از این الگوها گردشگری شهری است. گردشگری شهری در کشورهای توسعه یافته پدیده پدیدارترین نوع جهانگردی محسوب می شود و این صنعت در شهرهای توریستی جهان تاثیرات مثبت و منفی انکارناپذیری در زمینه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی داشته است. امروزه به منور جذاب تر کردن مراکز شهری کوشش های بسیار چشمگیری صورت می پذیرد که سبب تغییرات فضایی گسترده در شهرها شده است. این کوشش ها در درجه اول برای جلب توجه و تامین نیازهای ساکنان شهرها صورت می گیرد، که البته گردشگران از این اقدامات رفاهی و زیباسازی بهره مند می شوند، بنابراین جاذبه های شهری نقشی بسیار مهم و محرک در پیدایی گردشگری شهری ایفا می نمایند. دومین گرایش مساعد کننده گردشگری شهری، علایق روز افزون افراد نسبت به منابع و میراث فرهنگی و ملی است که به وسیله پدیده های همگرا مانند موفقیت های نمایشگاه های بزرگ و افزایش میزان دیدار از گنجینه ها و بناهای تاریخی آشکار می شود (فرجی راد، سید نصیری، ۱۳۸۹).

گردشگری، ابزار تعامل و تبادل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بین جوامع گوناگون بوده و تعامل «انسان»، «محیط»، «تاریخ» و «فرهنگ» در آن به عین ترین شکل ممکن تبلور یافته است. منظر گردشگری ترکیبی از فضای جغرافیایی، معماری، تاریخی و فرهنگی جاذبه های گردشگری است که پیوند عمیقی با ادراک حسی و هویتی انسان دارد (برچکانی، ۱۳۹۳).

سرعتیترین بخش اقتصادی در حال رشد کشورهای توسعه یافته در طول سالهای گذشته، بخش خدمات بوده است. از بزرگترین بخشهای

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

۵-۱- تصاویر ورودی اهر - تبریز

جهت بررسی ورودی شهر اهر به بررسی و شناخت ورودی جنوب غربی اهر از نظر گردشگری پرداخته ایم در این بخش به بررسی و مطالعه وضعیت موجود این ورودی می پردازیم:

(الف)

(ب)

شکل ۳- الف) محدوده مورد مطالعه و موقعیت آن نسبت به شهر- ب) کاربری اراضی موجود در محدوده مورد مطالعه- ورودی جنوب غربی اهر

(الف)

(ب)

گردشگری ممکن است با نیازها و تمایلات ساکنین بومی یک منطقه در تضاد قرار گیرد (Goeldner & Ritchie, ۲۰۰۹) چنانچه گردشگری به علت پرداخت دستمزدهای بالا و عرضه شرایط بهتر کاری تعداد بیش از اندازه نیروی انسانی از سایر بخشهای اقتصادی به خود جذب کند ممکن است انحراف های اشتغالی ایجاد شود. در ناحیه هایی که گردشگری به سرعت در حال توسعه است ممکن است قیمت های محلی زمین و برخی از کالاها و خدمات متورم شود، این وضعیت بار سنگین مالی بر دوش ساکنین میگذارد. موفقیت هر نظام اقتصادی به فراهم آوردن سطح زندگی قابل قبولی برای مردم وابسته است (اعرابی و یزدی، ۱۳۷۸). در نقاطی که گردشگری در حال رشد است اثرات فرهنگی- اجتماعی مثبت و مهم جهانگردی در جوامع محلی و بومی عبارت است از: خودکفائی و تقویت اقتصاد محلی، احترام بیشتر به جامعه محلی و فرهنگ آنها به ویژه زمانی که شناسایی بین المللی و ملی در بین است، سرمایه گذاری مجدد توریستی در منابع فرهنگی، تقویت تداوم سنتهای فرهنگی، افزایش میزان درک و مدارا بین فرهنگها به ویژه از طریق اجرای موسیقی، عرضه منابع و هنرهای محلی، نوع زندگی بومی، مسکن و سایر تجربیات زندگی. از طرفی دیگر محرومیت از برخی مزایای رفاهی برای جامعه میزبان، به ویژه در فصول مسافرتی سال، فشار تقاضا برای منابع کمیاب، وابستگی بیش از اندازه مناطق میزبان به جهانگردی، رفتار نامناسب و عدم حساسیت فرهنگی گردشگران، فعالیتهای نامناسب شامل: استفاده از مواد مخدر، سواستفاده از زنان و کودکان، عدم توازن منافع و سود اقتصادی که برای مناطق همجوار تنگدستی به بار می آورد، میتواند از تاثیرات منفی اجتماعی- فرهنگی گردشگری باشند (سازمان گردشگری ایران، ۱۳۷۹). کیفیت محیط طبیعی و انسانساخت در گردشگری از اهمیت ویژه ای برخوردار است. ارتباط بین گردشگری و محیط زیست بسیار پیچیده است. این صنعت شامل فعالیتهای بسیاری است که میتواند تاثیرات مخربی بر محیط زیست داشته باشد. بسیاری از این تاثیرات در ارتباط با ایجاد زیرساختهایی همچون جاده ها و فرودگاهها و تسهیلات گردشگری شامل تفریحگاهها، هتلها، رستورانها، فروشگاهها و زمینهای گلف میباشد. تاثیرات منفی توسعه گردشگری میتواند به تدریج منابع طبیعی را که بدان وابسته است، تخریب کند. از سوی دیگر گردشگری در ایجاد تاثیرات مثبت بر طبیعت، از طریق کمک به حفاظت و نگهداری آن، دارای توان بالقوه های است. توسعه این صنعت میتواند راهی برای افزایش آگاهی در خصوص ارزشهای طبیعت و همچنین به عنوان ابزاری برای حمایت مالی برای حفاظت از مناطق طبیعی و افزایش اهمیت اقتصادی آنها باشد (Sunlu, ۲۰۰۳).

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

یک ورودی شهر گردش پذیر می باشد. در این راستا پیشنهادهایی برای ساماندهی ورودی شهر به گونه ای که پذیرای گردشگر باشد به ثرا زیر ارایه می گردد:

- استفاده از کاربریهایی که نشانگر فعالیت های مردم و منطقه باشد
- قابلیت تبدیل کاربریهای حوزه ورودی به کاربریهای داخل شهر هنگام توسعه شهر

- استفاده از عناصر معماری محل در ساخت و ساز احجام و مصالح معرف اقلیم و معماری منطقه

- حضور کاربری های نشانگر فعالیت های اقتصادی اجتماعی شهر

- تقویت هویت شهر به جهت رودخانه اهر چای

- تبدیل کاربری های مزاحم به کاربری های مورد نیاز

- عزم مسئولان منطقه در تعریض معابر

- حفظ احجام شاخص دوره های تاریخی برای تقویت خاطره از شهر

- ایجاد نقاط تأکیدی بر عرصه های عمومی

- ایجاد پیوستگی جداره های ورودی

- باندهای تندرو و کندرو برای حرکت و مکث مسافرین

- پوشش گیاهی در طرفین جاده

- حفظ و تقویت حضور عناصر طبیعی اعم از دریاچه، کوه، جنگل و غیره

- گشودن دیدها به عناصر طبیعی و نقاط شاخص شهری

- طول متناسب با عرض به نحوی که نقطه گریز منطبق با عناصر نشانه های شاخص شهری

- تنظیم شبیها به گونه ای که دید نسبت به نقاط مرتفع یا در عمق بسته نشود

- پرهیز از بکاربردن با قوسهای با شعاع کم در مسیرهای منحنی

- تامین روشنایی کافی و متناسب در شب

- جلوگیری از پارک خودروها در حاشیه باند تندرو و در نزدیکی تقاطعها و خروجیها

- دیده شدن نشانه های شاخص شهر که در جهت یابی موثرند

- تقویت احساس نزدیک شدن به شهر در مسیرهای پرپیچ و خم یا با پستی و بلندی زیاد از طریق رویت نشانه ها

- ریزش و تدقیق جزئیات بدنه ها ضمن نزدیک شدن به شهر

- ظهور تدریجی و گاه به گاه نشانه های شاخص آن ضمن حرکت

- عدم تقلید از ورودی سایر شهرها بخصوص شهرهای بزرگ

- استفاده از سبک معماری و مصالح بومی و محلی خاص شهر

- شبکه راه های با عرض کم

- عدم روشنایی مناسب خیابان ها در شب

- ساخت و ساز های بدون رعایت ضوابط

شکل ۴- الف- بررسی دسترسی های ورودی جنوب غربی اهر ب- ویو سه بعدی از ورودی جنوب غربی اهر (منبع: نگارنده)

شکل ۱- پوشش گیاهی کم و جداره ای شهری نامناسب در مسیر ورودی جنوب غربی (منبع: نگارنده)

شکل ۲- بناهای پراکنده و حفاظ های کنار جاده و بدنه های شهری با گرافیک نامنظم در ورودی جنوب غربی

شکل ۳- کاربری های مختلف و پراکنده و پوشش گیاهی نامناسب در ورودی جنوب غربی

شکل ۴- مبلمان شهری نامناسب در مسیر ورودی جنوب غربی

شکل ۵- بناهای خدماتی و عمومی نامناسب و نبود فضای عمومی و خدماتی مناسب و خط آسمان نامناسب در مسیر ورودی جنوب غربی

۶- نتیجه

امروزه، توجه به گردشگری و آثار مثبت آن بسیار افزایش یافته است و ورودی شهرها اولین بخش از شهر است که گردشگر در بدو ورود به شهر با آن مواجه می شود. شهرستان اهر دارای گذشته ای دور است. سنگ نبشته اورارتویی، بر دامنه کوه زاغی واقع در شمال روستای سقین دل، گواه این ادعاست. در سده های نخستین اسلامی، اهر از شهرهای آبادان بر سر راه اردبیل به تبریز بوده است. با توجه به این موارد لزوم توجه به ورودی شهر اهر از نظر ایجاد فضای ورودی مناسب و پذیرای گردشگر پذیر احساس می شود. ولی نتایج این تحقیق حاکی از آن است که ورودی شهر اهر فاقد فضایی مناسب از نظر ویژگی های

نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان

۳، اردیبهشت ماه، ۱۳۹۶، تهران، ایران

مراجع

- [۱۸] Blanke Jennifer. ۲۰۱۱. The Travel and Tourism Competiveness report. World Economic Forum. Xiii
- [۱۹] Sunlu, Ugur, ۲۰۰۳. Environmental Impacts of Tourism. Local resources and global trades: Environments and agriculture in the Mediterranean region. Bari.Ciheim.۲۰۰۳. p. ۲۶۳-۲۷۰
- [۲۰]
- [۲۱] WTTC: Travel & Tourism (۲۰۱۱a). Reteived at: http://wttc.org/site_media/uploads/downloads/traveltourism۲۰۱۱.pdf. Id. (۲۰۱۱b). Reteived at: http://wttc.org/site_media/uploads/downloads/iran.pdf.
- [۱] ابلقی، علیرضا، پور جوهری، امیر حسین، (۱۳۸۵)، مبادی ورودی شهر، نشر آبادی، شماره ۵۳، ص ۶۶.
- [۲] اسماعیلی، فرشته، نوروزی اصل، صدیقه، محمدزاده، رحمت، ۱۳۹۳، بررسی کیفیت کالبدی - فضایی ورودی شهر تبریز (دروازه تهران)، اولین همایش ملی معماری، عمران و محیط زیست شهری.
- [۳] اشنایدر، بارسو «مدیریت در پهنه فرهنگها» ترجمه سید محمد اعرابی و داوود ایزدی» تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، ۱۳۷۹.
- [۴] آتشین بار، محمد، تدوام هویت در منظر شهری، نشریه باغ نظر، شماره ۳، ۱۳۸۸.
- [۵] بحرینی، سید حسین، علی طالب بابلی، ناهید، تدوین اصول و ضوابط طراحی محیطی ورودی شهر، ۱۳۸۱
- [۶] برچکانی، پرانه، ۱۳۹۳، آمایش منظر و مدیریت گردشگری، مجله منظر، شماره ۲۹، ص ۳۹-۳۴.
- [۷] پاکزاد، جهانشاه، کیفیت فضا، فصلنامه شهرسازی و معماری، آبادی سال ۱۲، شماره ۳۷، دوره جدید زمستان، ۱۳۸۱.
- [۸] سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان آذربایجان شرقی ۱۳۸۵، طرح توسعه ناحیه اهر
- [۹] شکوهی نیا، شهرام. رشید شمالی. پریسا، (۱۳۷۸)، ورودی شهر، دومین کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران
- [۱۰] صدقی، ناصر، تاریخ اجتماعی و سیاسی ارسباران (قره داغ) در دوره معاصر، انتشارات اختر، ۱۳۸۹.
- [۱۱] فرجی راد. عبدالرضا و سیدنصیری. سیده زاله، ۱۳۸۹، رویکردهای تحلیلی در توسعه ی پتیدار گردشگری شهری، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال هفتم، شماره ۲۵، ص ۳۳-۲۹.
- [۱۲] فروغی، مژگان، بررسی نقش مولفه های محیط کالبدی در ایجاد حس مکان برای طراحی مطلوب، همایش ملی سازه، راه، معماری، ۱۳۹۰.
- [۱۳] قریب ، فریدون ، (۱۳۸۲)، ضوابط ساماندهی و معیارهای طراحی برای مبادی ورودی شهرها، مجله هنرهای زیبا ، شماره ۱۵ ، تهران ، دانشگاه تهران ۱۳۸۲.
- [۱۴] گلکار، کوروش، مولفه های سازنده کیفیت، نشریه علمی پژوهشی صفا، شماره ۳۲، ۱۳۷۹
- [۱۵] میرزا کوچک خوشنویس، احمد، ترکی، امید، سقایی، الهام، ۱۳۹۳، ارتقا مؤلفه های کالبدی و کارکردی مبادی ورودی شهر (نمونه مورد مطالعه: شهر بندرعباس)، کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار.
- [۱۶] یزدگرد، فاطمه، بازآفرینی پایداری با تاکید بر نقش طبیعت در ساختار کالبدی شهرهای ایرانی اسلامی، بررسی موردی رود دره مقصود بیک تهرانی سال دوم، شماره ۵، ۱۳۹۰.
- [۱۷] Goeldner ,Charles R and Ritchie ,J. R. Brent , ۲۰۰۹ , Tourism. Principles ,Practices ,philosophies. Canada